

kriekštavardžiais anksti iš rytinių slavų į lietuvių kalbą pateko ir *Трыфон*, davęs pradžią dabartinėms pavardėms *Trypanas, Triponas, Triponis* ir *Tripōnis*. Dar plg. kaimo pavadinimą *Triponiškės*. Kad visi šie vardai būtų vėlyvi, gauti iš Lietuvoje gyvenančių rusų atsikėlėlių (sentikių), tikimybė nedidelė. Juk tie atsikėlėliai gyveno gerokai izoliavęsi nuo lietuvių. Mūsų dialektologai nėra aptikę jokio ryškesnio jų kalbos poveikio vietinei lietuvių tarmei. Paprastai konstatuojamas atvirkščias reiškinys — aplinkinių lietuvių šnektų įtaka persikėlėlių kalbai. Lietuviai asmenvardyje *Triponas, Tripōnis* lengvai galėjo įžiūrėti savo priesagą *-onas, -onis* ir pasidaryti „nepriesaginę formą“ **Tripas* ar pan. (plg. sulenktą pavardę *Trip-ickas*), kuri ir bus davusi pradžią sufikso *-utis* vediniui *Tripūtis*, iš čia ir atsirado sulenkintas variantas *Trypuć(ko)*.

Z. Zinkevičius

Prierašas. Kai ši recenzija buvo parašyta ir atiduota spausdinti, autorių pasiekė „Język Polski“, 1983, Nr. 1–2, kuriame išspausdintas Józefo Reczeko straipsnis apie pavardės Trypućko kilmę. Malonu konstatuoti, kad straipsnio autorius dėl *Tryp-* kilmės priėjo prie tos pačios išvados kaip šioje recenzijoje.

Z. Z.

Richard Pietsch. **Fischerleben auf der Kurischen Nehrung.** Dargestellt in kurischer Sprache mit einer Einleitung von Prof. Dr. Friedrich Scholz und mit 24 Zeichnungen des Verfassers. (Schriftenreihe Nordost-Archiv. Hf. 21). Berlin: Ulrich Camen, 1982. 324 S.

Skaista grāmata, išzūdošas kursenieku valodas un izbijušo zvejnieku dzīves piemineklis, ko uzcēlis Rihards Pičs, kas dzimis kursenieks un šai valodā paralēli vācu valodai runājis. Grāmatu veido teksti kursenieku valodā (ar paralēlu vācisku tulkojumu) par Kuršu kāpām un kāpenieku dzīvi. Šās grāmatas nozīmi labi raksturo prof. Dr. Fr. Šolca ievads, kur skaidroti arī apstākļi, kāpēc šie

teksti kļuvuši it kā vāciskāki, salīdzinot ar iepriekšējiem, citu publicētajiem, t. i. autors lielākā vācu valodas ietekmē kā artikulu lietojumā, tā sintaksē, turklāt mēģina sarunas valodu literarizēt. Jāpiebilst arī, ka tekstu autors kursenieku valodu stipri piemirsis, jo īsti neizšķir vairs nomena celmus, locījumu galotnes un verbu formas. Vārdu krājumu saglabājis gan it kuplu.

Tā kā blakus tekstiem vācu tulkojums, šī grāmata, kā norādīts arī tās ievadā, īpaši noderīga etnogrāfiem, jo paša autora zīmējumi un apraksti labi raksturo kursenieku darbu un sadzīvi, pašu Kuršu kāpu teritoriju un ciemus.

Šī R. Piča grāmata, kursenieku valodas teksti, ir vislabāk aplūkojama (un izmantojama) ciešā saistījumā ar šī paša autora un 1970. g. mirušā Paula Kvaukas kopīgi sastādīto kursenieku valodas vārdnīcu¹ (kaut tekstus var izmantot arī atsevišķi, jo dots paralēls vācisks tulkojums). Recenzijā par minēto vārdnīcu („Baltistica“ 1979, XV (2), p. 151–154) V. Urbutis jau norāda, ka par kuršiem un kuršu valodu (vāciski *Kuren, Kurisch*) baltistikā gan tradicionāli dēvē citu etnosu un idiomu. Apzīmējumu lietošana divās nozīmēs var radīt pārpratumus (un dažreiz arī rada, kā to pa daļai liecina prof. E. Hofmana ievads vārdnīcai). Prof. Fr. Šolcs nepārprotamības labad izmanto apzīmējumu *Kuren der Kurischen Nehrung*, taču par *Kurisch* arī ievadā tekstiem saukta gan kuršu valoda, gan kursenieku valoda. Vācu valodā rakstošiem baltistiem būtu vēlams padomāt, kā šo problēmsituāciju atrisināt (*Sprache der Kuren der Kurischen Nehrung*, protams, ir pārlietu smagnējs apzīmējums, lietojams vienīgi kādā izņēmuma gadījumā pārpratumu novēršanai).

Kursenieku valodas tekstos ir ne mazums valodniecībai noderīgu faktu, jo vārdu krājums, kaut arī neprecīzi fiksēts, ir bagāts. Te

¹ Kwauka P., Pietsch R. Kurisches Wörterbuch. Mit einer Einführung von Prof. Dr. Erich Hofmann. — Schriftenreihe Nordost-Archiv. Hf. 13. Berlin: Ulrich Camen, 1977, S. 87.

varam atrast vienu otru īpatnēju formu, ko baltisti (A. Becenbergers, J. Plāķis) jau apraks-tījuši, piem., atgriezeniskos verbos ar iespraustu *-se-* (J. Plāķim² *-sa-* vai *-si-*): *apsemainejas* (260. lpp.), *isseplēšas* (22. lpp.), *nuoasedeves* (264. lpp.), *paserādis* (20. lpp.) u. d. c., daudzskaitļa datīvu ar *-ms*: *tiems švešams* (22. lpp.), *virams, tiems sievams* (314. lpp.) u. c., verbāl-substantīvus ar *-tum*: *maize cēptums* (118. lpp.), *nuoalīdzatume* (286. lpp.), lokatīvus ar prepozīciju *is*: *is šituo laik* (92. lpp.), *is name* (286 lpp.) *is viene muce* (114. lpp.) u. d. c. Iepriekšējos avotos neanalizēts (dažus piemērus min A. Becenbergers, S. 33, fonētikas parādību apskatā) ir no lietuviešu valodas aizgūtais formveidojošais „kvaziprefikss“ *nibe-* (< liet. *nebe-*): *nibeziēde, nibeskambe, nibejem* (52. lpp.), *nibegribij* (60. lpp.), *nibepargaj* (84. lpp.); šāda gramatisko morfēmu aizgūšana ļoti atgādina līdzīgu procesu lībiešu valodā, kurā sastopami analogiski aizguvumi no latviešu valodas (līdzīgs ir arī kursenieku un lībiešu valodu liktenis).

No vārddarināšanas viedokļa uzmanību pievērš atvasinājumu ar *-nieks* (no kuriem daudzi liekas jaunveidoti) lielais skaits: *klausenieks, stāgenieks, skaidrinieks, kungnieks, suktenieks, lēktenieks, sērgenieks, pirktenieks, bumbenieks, laimenieks, strigdzenieks, ķudilnieks*. Dažos gadījumos šādi atvasinājumi lietoti senākos avotos atrodamu citādu formu vietā, piem., J. Plāķa minēto *dzēriš* un lituānisma *jauni'kaitis* vietā R. Pičam ir *dzeršinieks* un *jaunenieks*. Iespējams, ka sufiksa *-niek-* patiešām lielo produktivitāti vēl papildina tekstu un vārdnīcas autoru individuālā lingvistiskā gaume, valodas izjūtas īpatnības.

Kursenieku valodas attīstības pēdējam posmam (jeb autora individuālajai runai?) ļoti raksturīga ir kāda fonētiska īpatnība, proti, *i* iespraudums pirms plūdeņa vārda celma beigās: *vepirs, dzievuokils, kakils, uoatirs, putir, skaidir, astir*; šo tendenci acīmredzot izrai-

² Plāķis J. Kursenieku valoda. — Latvijas Universitātes Raksti, 16. Rīga, 1927, lpp. 33. — 126. (Turpmāk: Pl.).

sa galotnes patskaņa redukcija (daļēji līdzīga parādība vērojama tāmnieku dialektā). Dažreiz šo pārveidojumu (redukcijas un iesprauduma) dēļ vārds var kļūt pat grūti atpazīstams. Tā, skaitļvārds *čētire* (70. lpp.) tagad dzīvi atgādina analogisko krievu valodas vārdu, tomēr patiesībā šāda forma radusies, reducējoties baltiski-latviski-kursenieciskā *četri* (to fiksējis gan J. Plāķis, gan A. Becenbergers; pēdējais arī paralēlformu *četeri*) galotnei *-i*, iespraudzot *i* pirms plūdeņa un pievienojot R. Piča tekstu „universālo“ galotni *-e*. Starp citu, A. Becenbergera registrētā paralēlforma ļauj domāt, ka nule minētā fonētiskā tendence varētu arī nemaz nebūt tik jauna, bet tikai vāji atspoguļota agrākajos publicējumos.

No fonētiskā viedokļa savdabīgs ir lituānisms *apsejinkluoat* (300. lpp.) (šīs pašas saknes citi aizguvumi ar likumsakarīgo *g*: *ginkluoat, ginkil*). Iespējams, ka te kaut kādā veidā atspoguļojas lejasvācu dialekta iespaids; šai dialektā, kā zināms, *g* vietā pirms priekšējās rindas patskaņiem izrunā *j*, un arī kursenieku valodā sastopami aizguvumi no lejasvācu dialekta ar šādu *j*, kas atbilst augšvācu *g* (Pl.: *jertneris, je'zēcis, jškañna*). Jāpiemin arī, ka minētais, lituānisms aizstājis ģermānismu (Pl.: *apsavafnātiēs*) — konkrētajā ekstralingvistiskajā situācijā visai negaidīts fakts.

Kursenieku tekstos izmantotā leksika pamatos iekļauta jau kursenieku valodas vārdnīcā, tomēr sastopami arī vārdi, kas te publicēti pirmoreiz: *spēgs* (24. lpp.), *nebaštiķes* (50. lpp.), *pradij* (58. lpp.), *trīne, stipils, dāre* (73. lpp.), *padāre* (74. lpp.), *kužbuje* (76. lpp.), *pomeļķes* (86. lpp.), *baigals* (88. lpp.), *bures, čuškes* (96. lpp.), *vēršes* (52. lpp.), *vērve* (76. lpp.), *iešuoalat* (94. lpp.), *šrubile* (100. lpp.), *trinke* (231. lpp.), arī jaunlaiku ģermānismi *vusbale* (82. lpp.), *mundharmonika* (302. lpp.) u. c.

Kaut arī kursenieku valoda ir pamatos saistāma tieši ar latviešu valodu, šai tekstu krājumā atrodam daudz īpatnēju leksikas piemēru, kas atšķirīgi no latviešu valodas. Galvenokārt tie ir aizguvumi — lituānismi un

ģermānismi. Dažus lituānismu piemērus esam jau minējuši, vēl citus var atrast V. Urbuša recenzijā par kursenieku valodas vārdnīcu, un sarakstu var bez pūlēm papildināt: *apsukirs, atgals, bevēk, lašings, palaidat, plīn(s), pradz(a), virausīb(e), kuoanars* (< liet. *kuo nors*; vārdnīcā šis kursenieku vārds tulkots ar 'anders', tomēr tekstos tas lietots tajā nozīmē, kas saskan ar lietuviskās vārdkopas nozīmi: *Tie.. jau kuoanars nu svieta redzij..* (84. lpp.). Gadījumu vairumā lituānismu identifikācija nerada īpašas grūtības, tomēr jāņem vērā, ka kursenieku valodā var būt arī tādi kursiskas vai zemgaliskas cilmes vārdi, kuriem ir tieša atbilstme lietuviešu valodā, bet nav ekvivalenta latviešu literārajā valodā. Tā, piem., kursenieku *spanguoal(e)*, kas vārdnīcas recenzijā minēta starp lituānismu piemēriem, tomēr vedas uzlūkot par kursismu (analoģiskas formas plaši izplatītas latviešu valodas kursiskajās izloksnēs, skat. ME III 989 s. v. *spenguole*).

Mūsdienu literārās valodas parasti aizgūst vārdus no citām literārajām valodām. Kursenieku valoda, funkcionējama tikai kā ikdienas sarunvaloda, kodifikācijai nepakļauta, ir aizguvusi (pie tam diezgan bieži) arī no kontaktvalodu sublīterārajiem slāņiem. Kursenieku tekstos sastopama vārdu grupa, kas pirmajā acu uzmetienā izskatās kā aizguvumi no slāvu valodām — poļu, retāk krievu. Tomēr, ņemot vērā kursenieku valodas pastāvēšanas vēsturiskos apstākļus, šķiet, ka tieša samērā daudzu vārdu aizgūšana no minētajām valodām ir maz ticama. Kursenieku valodā slāvu cilmes vārdi ienākuši lielākoties ar lietuviešu valodas starpniecību, turklāt galvenokārt no lietuviešu ikdienas sarunvalodas un izloksnēm: *al* 'bet', *budavat, čists, dūš, kaštuoat, kupšs, kukna, mackāls, nebaštiks, pakarns, rān(e), sīl(a), smerts, smūtine, sviēt(s), tavār(s), venčat, vērns, ziegar(s)* u. c. Dažiem kursenieku valodas slāvu cilmes vārdiem ir atbilstmes arī lietuviešu literārajā valodā (*diekavat, grībs, knīg(a), veliek(as)* (Pl.: *velīkas*)), kas gan nenožīmē, ka tie noteikti aizgūti tieši no literārās valodas,

nevis, tāpat kā iepriekšējie, no sarunvalodas vai izloksnēm.

Otrajā lielajā kursenieku valodas aizguvumu slānī — ģermānismos — savukārt atspoguļojas divas vācu valodas apakšsistēmas: lejasvācu dialekts un augšvācu literārā valoda. Aizguvumi no lejasvācu dialekta bieži sastopami arī kursenieku tekstos: *likturns, midraks, skūn(s), stuk(s), šūpul(e)* (kursenieku vārdnīcā 2 homogrāfi apvienoti vienā šķirklī: *šūpul* 'Schaufel, Wiege, Schaukel (Kind)'), *underūzs, zurg(e)* u. c. Meklējot atbildi uz jautājumu, kas kursenieku tekstos ir īsts, t. i., kas pieder pašai kursenieku valodai, un kas — tikai vāciski runājošā autora individuālajai runai (analoģiski par vārdnīcu jautā V. Urbutis), lejasvācu cilmes aizguvumus samērā droši varam uzskatīt par autentiskiem kursenieku valodas faktiem. Vienu otru šādu aizguvumu, ko reģistrējis jau J. Plāķis, tekstos un vārdnīcā ir aizstājuši augšvācu cilmes varianti (piem., jau minēto *jertneris, je'zecis* vietā *ģertnirs, ģezec(s)*, tekstos *geséc*), kas ieviesušies (runā?) vācu literārās valodas ietekmē. Taču sastopam arī pretēju gadījumu: J. Plāķa reģistrētajam *flaņce* (< v. *Pflanze*) tekstos un vārdnīcā atbilst *plant(e)* (sal. arī verbu *applantat*).

Protams, baltistiem šai tekstu krājumā visinteresantākā ir mantotā leksika. Tās analizē tuvākais uzdevums ir — izpētīt, kas ir vispārbaltisks, kas tieši kurseniecisks, kas atbilst latviešu valodai (vai pat tāmnieku izloksnēm) un kādas ir kuršu un zemgaļu pēdas, par kurām ir izteicies, piem., J. Endzelīns 1931. g. rakstā „Par kurseniekiem un viņu valodu“ (Burtnieks XII 1102—1108; Darbu izlase III₁ 571—578), minot, ka Melnragē, Kārklē, Sarkavā, Pilkupā kursenieku kodols ienācis no īstās Kursas apgabaliem, pie tam Sarkavā no Kursas ziemeļrietumiem (t. i., tāmnieku apvidus), turpretī no Nīdas līdz Jodkrantei, kur patšķaņi tautosillabiska *r* priekšā mēdz būt īsi, ieceļotāju vairums reiz laikam nācis no Nīcas un Bārtas, kur sastopama „zemgaliska“ izruna (DI III₁ 577). Nepretendējot uz šādas analīzes

veikšanu recenzijā, gribētos tikai dažus no kursenieku tekstos un vārdnīcā sastopamajiem vārdiem (arī aizguvumiem) aplūkot nedaudz sīkāk.

kālid(e) 'Geldtasche' (Pl.: *kālīte* 'maks (naudas), zutenis'). Laikam gan vienīgais kursenieku valodas vārds, kura cilme meklējama turciešu valodās (sal. tatāru, kazahu *kalta* 'kabata, ādas maiss, maks' > kr. *калута*, arī cara pievārds: *Иван Калута* (ЭСРЯ II 168). Ja šī aizguvuma pirmavots īpašas šaubas nerada (tālākas etimoloģijas precizēšana jāatstāj turkologu ziņā), tad tā ceļā no krievu valodas līdz kursenieku valodai iespējami trīs varianti: caur latviešu, lietuviešu vai (vidus)lejasvācu valodām. Visās šais valodās fiksēts atbilstošais aizguvums no krievu valodas (lietuviešu valodā ienācis ar baltkrievu vai poļu valodas starpniecību): latv. *kalīte* (> *ka-le*), liet. *kolytā*, vlv. *kalite* (ME II 141—142, Fraenkel LEW 281, ЭСРЯ II 169). Latviešu valodā šis vārds (pēc K. Mīlenbaha un J. Endzelīna vārdnīcas datiem) izplatīts galvenokārt Vidzemē, tāpēc maz ticams, ka kursenieku senči būtu to atveduši sev līdz no Latvijas — vairāk vedas domāt, ka tas aizgūts jau kursenieku valodas autonomas eksistences laikā; viens (bet ne vienīgais) no iespējamiem aizgūšanas maršrutiem varētu būt: kursenieku < lietuviešu < baltkrievu < krievu < tatāru val.

klauda 'Ursache'. Sal. liet. *kliáuda* 'Fehler, Mangel, Gebrechen, Schaden, Defekt', *kliáudis* 't. p.; Schranke, Scheidewand, Hindernis, Vorwand' (Fraenkel LEW 274 s. v. *kliūti*). 'Vorwand' un 'Ursache', protams, ir tuvas nozīmes, tāpēc aizgūšana no lietuviešu valodas te iespējama, tomēr *klauda* varētu būt arī mantots (kursisks?) vārds, kura semantika patstāvīgi attīstījusies no šai indoeiropiešu vārdu ligzdai tipiskās 'atslēga; slēgt' (sal. Walde I 492—493) nozīmes.

ķirināt 'Segelflattern bei Gegenwind halten'; tekstā .. ar *ķirinate flage*.. 'mit flattern-dem Wimpel'. Latv. *ķirināt* izplatīts Kurzemē, arī diezgan tālu no Lietuvas — Kuldīgā, Dundagā. J. Endzelīns tomēr domā, ka šis vārds drīzāk aizgūts no liet. *ķirinti* nekā patstā-

vīgi darināts no (*aiz*)*kaŗt* vai *ķeŗt* (ME II 383—384). No semantikas viedokļa gan aizgūšana liekas diezgan problemātiska, arī areāls samērā plašs. Saistīt *ķirināt* ar kuršu valodu (uz ko it kā mudina areāla lokalizējums) neļauj *ķi-* eventuāla kursiska **ci-* vietā; bet varbūt arī kuršu valodā jārēķinās ar dialektāli diferencētiem *k'*, *g'* refleksiem līdzīgi kā zemgaļu valodā?³

laicat 'halten' (Pl.: *laičeti* 'turēt'). *c* dēļ acīmredzot mantots vārds nevis lituānisms. Starp latv. *laicīt* (ME II 401) nozīmēm gan tieši šādas nav (relatīvi tuvākā: 'länger erhalten', kaut gan šai gadījumā var domāt par derivatīvu vai kontaminatīvu sakaru ar *laiks*), tāpēc kursenieku vārda nozīme vai nu izveidojusies lietuviešu valodas ietekmē, vai arī (kas šķiet visai ticami) ir ar lietuviešu un prūšu valodu kopējs mantojums (sal. pr. laikūts 'gehalten').

lanks 'Reusenbügel'; tekstos arī.. *is lanke vietas*.. 'in den Niederungen' (22. lpp.) (Pl.: *lańka* 'mares daļa (dziļums)'). Latv. *lańka* J. Endzelīns jau sen kvalificējis kā kursismu (ME II 420 un citur), jaunie fiksējumi paplašina priekšstatus par atsevišķu semantisko variantu areālu. Kursenieku vārdnīcā minētajā nozīmē 'murda loks' šis vārds gan varētu būt arī aizgūts no lietuviešu valodas.

plūdums 'Strand' (un *plūdum* 'Ufer', kas acīmredzot ir tā paša vārda mākslīga forma, skat. arī V. Urbuša recenziju), tekstos arī *plūdum(e)* (piem. 18. lpp.). Mūsdienu latviešu literārajā valodā ir vārds *pludmale* (sal. *krasts: krastmala*), bet atbilstošās izlokšņu formas *pludmalis, plūdmalis, plūdmale* lokalizētas Kurzemes jūrmalā (ME III 354, EH II 303). Ņemot vērā areālu, šķiet iespējams visus minētos atvasinājumus (no *plūst*) ar nozīmi 'krastmala' uzskatīt par cilmes ziņā kursiskiem.

³ Skat. Dambe V. Blīdienes vietvārdi kā pagātnes liecinieki. — In: Rakstu krājums, veltījums akadēmiķim profesoram Dr. Jānim Endzelīnam viņa 85 dzīves un 65 darba gadu atcerei. Rīga, 1959, 433.—439. lpp.

sprēkt 'springen' (vārdnīcas un tekstu *ē*=parastās latviskās fonētiskās rakstības *ē* vai *ē*). Etimoloģiski pareizāk *sprēgt* vai *sprēgt*, kā to liecina arī vārdnīcā sekojošais vārds *sprīdzinat* 'überspringen'. Tuvākā atbilstme latviešu valodā *spreġans* 'munter, frisch' (sal. *sprigans*) Dundagā, 'heftig, hitzig' (nozīmes ziņā sal. *lecīgs*) Ulmaņa vārdnīcā; sastatāms ar *sprāgt* (ME III 1016); sal. arī *sprēgt* 'sprāgt' ME III 1017. Pieturas punktu ļoti maz, tomēr *sprēgt* varētu būt saistīts ar Kurzemi – vai nu kā kursisms, vai arī jaunāks Kurzemes (tāmnieku?) izlokšņu piederums.

stipils 'Schöpfgefaß' tekstu 73. lpp zīmējumu paskaidrojumos (zīmējumā 'ķipis'); vārdnīcā nav. Sal. *stipenis* 'ein Holzgefaß zum Melken' Odzienā, Atašienā (t. i., Latgalē) (ME III 1071). Saistāms laikam ar *stiept*, *stībīt*, atvasināts ar tipiski kursisko sufiksu *-il-* (ja pareizāka forma nav **stiplis*).

Kursenieku tekstos vērtīga ir ne tikai apellatīvā leksika, bet arī kursenieku saraksti un ciemu plāni. Personvārdu saraksts būtu vēl noderīgāks, ja tajā būtu īpaši nodalīti neapšaubāmi vāciskas cilmes kāpenieki (starp Nidas saimniekiem, starp citu, minēts arī Tomass Manns).

Žēl, ka R. Pīčs nav devis tieši teicēju tekstus. Grāmatas priekšvārdos 2., 3. lpp. viņš min 22 personas, ko izmantojis informācijai un padomam. Domājams, ka viena otra valodā būtu saglabājušās deklinācijas un konjugācijas pareizās formas un galotnes. Vismaz recenzente ap 1975. gadu Kuršu kāpās sarunājās ar dažiem tur palikušajiem kurseniekiem, kuru runā vēl bija šīs galotnes un formas, arī prepozīciju pareizā rekciija, salīdzinot ar J. Plāķa „Kursenieku valodu“.

Kaut arī kursenieku valodā ir jau senāk konstatētas atšķirības starp atsevišķiem ciemiem un līdz ar to nevaram prasīt formu vienveidību, tomēr šai izdevumā lingvistisko nozīmi stipri pazemina vairāki fakti:

1) Galotņu patskaņu bieža aizstāšana ar *-e* (tāpat kā latviešu vecajos rakstos, ko rakstījuši sveštautieši), piem., *pi kades vietas*

20. lpp. (=pi kādas vietas), *pa viene sturme, kad tie smilkše nuoa pūstes dalikes* 20. lpp. (=pa sturma, kad smilkšu nuopūstus dalīkus), *redze tie lašes pi diene is skaidire ūdine viene dalike* 214. lpp. (=redzeja laši pi dienas is skaidra ūdiņa kādu dalīku), *dziedate seķe* ('sekoja') *tie nuoaseludates* ('noskumušie') *laužes tam preše nēste kruste* 320. lpp. (=dzieduot seķa nuoselūdēti lāuži priēkšā neštam krustam), *jau pazine tie kāpeniekes, tike vinģe palike pi saue darbe* 124. lpp. (=jau pazina kāpenieki, tik viņi palika pi sava darba), *par tuoa palike tie zuves suluoate* 124. lpp. (=par tuo palika zuves suluotas) u. tml. visos tekstos.

2) Nevajadzīga, kā redzams arī iepriekšējos piemēros, noteikto un nenoteikto artikulū bieža lietošana līdzīgi vācu valodai (par to arī F. Šolcs ievadā).

3) Nekonsekvences vokāļu garumu apzīmēšanā (*kažine diene* 22. lpp.: *kāžins* 94. lpp., *čistes drānes: ciste* 94. lpp., pat blakus rindiņās *brune: brūne* 76. lpp.). Burts *ē*, kam būtu jāapzīmē *ē* skaņa, bieži vien ir *ei* vietā (*grēte, cētunge, rēze, Prēle* u. c.), bet *ē* bez atšķirības lietots gan *ē*, gan *ē* apzīmēšanai (pretēji tam, kas par *ē* lietojumu norādīts ievadā vārdnīcai 9. lpp. vai izrunas paskaidrojumos pirms tekstiem 16. lpp.). Garumu apzīmējumu biežāk trūkst (*pi kades vietas* 20. lpp., *macenaties* 20. lpp., *nu majeniekes* 22. lpp. u. c.), retāk tie ir lieki (*rēte* 30. lpp.).

4) Nav plūdeņu dubultojuma, piem., *bulles* 24. lpp. (=buļļi), *mēles* 78. lpp. (=meļlas), *pīle* 56. lpp. (=pilli), *vale* 50. lpp. (=valle 'valnis, dambis'), *vīla* 32. lpp. (=villa) u. c.

5) Daudz neprecizitāšu ortogrāfijā, piem., *zaurumes* 20. lpp. (=caūrumi, turpat: *is viene tade caurume* (=is viena tāda cauruma), *iekša* 20. lpp. (=iekšā), *nu kukna* 118. lpp. (=nu kuknes jeb kukņas), *pabalijz* 24. lpp. ('nobālis' =*pabalijs*), *preš laike* 52. lpp. ('agrāk', Plāķim *prieš*), *zmlkše zeme* 44. lpp. (=smilkšu zeme, tāpat kā *smilkšekruoage* 68. lpp. =*smilkšukruogs*) *ap pūste* 22. lpp. (=ap-pūsti), *be vēke* 22. lpp. (R. Pīča vārdnīcā:

bevėk = liet. *bevėik*), *nuoa dēge* 26. lpp. (= *nuo-
dega*) u. d. c.

Vietām izlaisti burti, piem., *pečluoaste* 120. lpp (= *-sluota*).

6) Burtiski tulkojumi no vācu valodas, kā droši vien kursenieki nerunāja, piem., *dienes nuoaskrejums nu viene zveje sieve* 'Tagesablauf einer Fischerfrau' 86. lpp., *uz sacetume nu majeniekes* 22. lpp., *saue* pēc vācu *sein* parauga 3. pers. pronomena ģenitīva vietā (piem., 24. lpp.), vācu *gibt es* tulkojums ar *duoad* un *dev* (30. lpp.). Kā zināmu burtiskas tulkošanas kuriozu var minēt *kungs kunge* 'Herr Pfarrer' 308. lpp. Tomēr dažreiz autors meklē iespēju izteikt ar īstiem kursenieku valodas līdzekļiem sarežģītāku jēdzienu, piem. v. *naturverbundener Mensch* ar *lauke va meža ietaišs cilēks* (260.-261. lpp.). (Šis tulkojums atgādina svešvārdu tulkojumus latviešu valodā, piem., Vecā

Stendera darbos). Ka R. Pičam patiešām piemīt zināms literāta talants, to rāda L. Rēzas dzejojuma atveidojums 50., 52. lpp.

To, ka vismaz palaikam primārais tomēr ir kursenieciskais, bet ne vāciskais teksts, liecina atsevišķas vāciski nepārtulkotas vietas, piem., *...raugies ka is vadezvejibe* 40. lpp.

Ja teksti būtu labāk rediģēti un koriģēti, grāmata būtu vēl derīgāka. Tomēr arī tagad šis kursenieku tekstu krājums sniedz daudz interesanta valodniecībai, īpaši vēsturiskās leksikoloģijas speciālistiem. Bez tam, pavisam citā aspektā, krājums pelna nopietnu ievērību no sociolingvistu puses (par tām pārdomām, ko rada šo tekstu salīdzinājums ar prūšu rakstu pieminekļiem, minēts jau krājuma ievadā).

O. Bušs, V. Dambe